

SENTENCIA ARBITRAL.

DONADA, E PROMVLGA

da en les obres de murs, è valls. Lo cõpromes
de la qual fon iniciat sots Calenda quarta
die Augusti, anno à Nativit. Domini
MCCCC VI.

REBVD A; E GLOSSADA PER LOS DISCRETS

*en Domingo de la Guerola, è en Matheu Blanch Notaris,
de la qual dita sentencia la tenor es
ay tal.*

ON Nos en Beréguer de Villaragut
en Ioan Pardo de la Casta Cavallers,
habitadors de Valencia, en Ioan Torre
grosa, en Pere Ioan Ciutadans, en Pere
Cathalà, en Berthomeu Sift en De-
crets, en Francesch Blanch, es Ioan Fe-
rrado en leys Licenciats habitadors de
de dita ciutat de Valencia, arbitres, arbitradors, e amiga-
bles compositors de sus dits. Vist lo compromes en nos
per les dites parts fet, e fermat, e lo poder en e per aque-
lla nosaltres atribuit, e donat: vists los processos, e fer-
mes de dret de la questio ques menava entre les parts de
sus dites davant lo noble Governador del Regne de
Valencia, per raho de les dites obres de murs e valls,
e eleccio de creacio de Sotlobrer, e altres en lo dit
proces llargament explicades. E vistes encara totes les

A

cas

causes é questions, de les quals entre les dites parts era disceptacio: é les quals davant nosaltres foren per cascuna de les dites parts deduhides, è allegadas: vista vna sentència arbitral per raho de les dites obres de murs, è valls per lalt Infant Don Fernando de bona memoria, entre les dites parts donada, é promulgada: vist finalment tot ço, que cascuna de les dites parts ha volgut dir è allegar, així de paraula, com per escrit sobre les causes, è questions en lo dit compromes expresades, è altres haut diversos colloquis, e parlaments, vna, é moltes vegades entre nos dits arbitres, è ab la vna, è altra de les parts de lus dites sobre aquelles cõ juntament, è divisa, è tot ço q en lo present feya a veure e regonexer planerament vist, e regonegut, nostre Senyor Deu havéts davát los vlls de les nostres penles, e los sants quatre Evangelis de aquell davant nos posats, per ço que de la fas de aquell procehixa lo nostre juhi, e arbitracio, dretures elegint mes via arbitres arbitradors, e amigables compofadors, que de rigor de dret de sus dits; e aquells ab gran instancia sentència demanants, enantam a donar, e promulgar sentència en e Sobre les dites questions, e debats incidents, e dependents de aquells en la forma següent:

CAPITOL, QVANTS; E QV ALS OFICIALS sien en la obra de murs e valls.

E Primerament pronunciam, sentenciã, arbitram, e declarã sobre los dit debats, e questions, q en la dita obra de aci avant ultra los obrers, sien los oficials següents, çoes, vn Sotsobrer q regesca e administre la dita obra. Itẽ vn Escrivã q sia Notari publich. Itẽ vna persona que haja ofici de rebre lo reble. Item altra persona que haja ofici de rebre la arena. E que haja ofici e carrech de tenir les claus de la casa hon acostumen estar, e de aci avant estaran les ferramentes, e altres pertrets pertanyents a la dita obra. E haja carrech encara de tenir en comanda, custodia

de murs, è valls.

3

dià, e cura les dites ferramentes, e altres pertrets. Item altra persona que haja oficise carrech de girar, e metre la ygua en los valls vells de la dita Ciutat cascun Disapte, e tenir aquells en condret, segons se ha acostumat: e haja carrech de fer tenir en con dret los abeuradors de la dita Ciutat. E vltra les persones de sus dites de aci avant perpetua lmet no sien mes oficials en la dita obra.

Capitol, que los Oficis de la dita obra sien annuals; e que aquell que haurà hagut ofici per cinch any, non puixa haver, }

- ij. **I** Tem pronunciam mes avant, que de aci avant los dits oficials sien annuals, e n aixi que qualsevol persona qui serà preposada en alcun dels dits oficis, no puixa ro manir en aquell per mes de vn any, per qualsevol causa, necessitat, ó qualsevol altra raho per vrgent que fos, ò qualsevol excogitada manera. Provehint no res menys que qualsevol persona que haurà hagut qualsevol dels dit oficis en la dita obra, finit son temps, no puixa per cinch anys seguets esser mes en son nom, ò aixi com a Loctinent, ò Procurador de altri, ò en qualsevol altra manera en lo dit ofici, ó en altre dels damunt dits oficis de la dita obra.

Capitol de elecció dels dits oficials.

- ijj. **E** N apres volents provehir a la eleccio, e creacio dels dits oficis, pronunciam, sentenciam, e declaram, que cascun any passades les feries de Nadal, en la primera, ó segona setmana, vn jorn demati los dits Obrers convoquen, e facen ajustar Jurats, è Racional de la dita Ciutat, si esser hi voldrán, e aqui facen eleccio de Sorlobrer, e dels

A 2

altres

altres oficials per aquell any en la forma seguent: ço es, que primerament cascu dells faça sacramēt per Deu, e los sants Evangelis, per cascu dell per lurs mans tocats, de la tenor, e forma seguent: Yo ay tal jur per nostre Senyor Deu, e per los seus sants Evangelis per les mies mans corporalment tocats, q̄ en la nominació faedora dels oficials, ara elegidors, e en tot ço, que per la present eleccio haurè a fer, nomenarè e elegiré (a mon sa, e bon enteniment) persones tement a Deu, e de bona consciencia, zeladors del be publich, e de la dita obra, e suficiēts, e profitosos als dits oficis, postposat tot parētēsch, amistat, e tot odi, e rācor, e de la mistat, e q̄ per prechs, do, servi, prometēça, ni per qualq̄ altra raho no nomenare, ni elegire persones no aptes, no bones, ò insuficiēts als dits oficis, e be publich, si Deu me ajut, e aq̄ls sants Eua-
gelis. Lo qual sacrament fet per cascu dels dits Obrers, Jurats, e Racional de cōtinēt aquells nomenē de calcuna Parroquia de la Ciutat vn hō no generòs, ni de paratge, ni de la Esglesia en sacres ordenat. E si en la nominació de aquell qui haurà la major part de les veus. E feta en aixi la nominació per los de sus dits, de dotze persones, ço es, vna per calcuna Parrochia, de cōtinēt lo dit Escriuà posse los nōs de les dites dotze persones en dotze albaràs, e meta aquells en dotze redolins de cera, de vn pes, color, e forma: e posse en vn baci de aygua los dotze redolins, e aq̄ls siē meclats de vn baci en altre dues, ò tres vegades: e feta la dita mecla vn infant de poca edat, q̄ no veja los dits redolins, prenga hu de quells, e pose aquell en mans del dits Obrers: e aq̄lla persona lo nō de la qual serà atrobat en lo dit redoli sia Sot sobrer per aquell any: lo qual sia tengut donar bones, e suficiēts fermāces en poder dels dits Obrers, e a lur coneguda; e a lur carrech de la administració q̄ tendrà del dit ofici de Sot sobrer. E si per vètura se desvèdrà, q̄l dit elegit a ofici de Sot sobrer, no voldrà, ò no podrà, ò no voldrà donar les dites fermāces, la donchs dels onze redolins q̄ restarà, sia feta eleccio en vn altre en la manera de sus dita: lo qual elegit
no vo.

de murs, è valls.

no volent, ò no podent donar les dites fermances, dels altres redolins qui hauràn sobrat, sia feta eleccio de vn altre en la dita forma, fiñs que el així elegit done bones, è sufficients fermances, a coneguda dels dits Obrers.

Capitol de elecció de Escrivà.

iii. **E**N la forma de sus dita sia feta eleccio de Escrivà, empero instant aço, que en la eleccio de Escrivà sia feta nominació de Notaris publichs, e no de altres: com dit ofici de Escrivà vullam, pronunciam, e declaram, que sia aci avant Notari publich, e no altre.

Capitol; en quina forma sia feta eleccio dels tres Sobrestants.

v. **V**Olem en apres, que en lo dia que serà feta eleccio de tres Sobrestants, los ofis dels quals de jus son declarats: la qual eleccio sia feta per los Jurats, Obrers, e Racional en la forma seguent: ço es, que sien eletes dotze persones, vn per cascuna Parroquia: los nōs dels quals sien mesos en dotze albarans; es a saber, vn nom en vn albarà: e cascun dels dits albarans sia mes en vn redoli de cera de vn pes, color, e forma: e tots los dits dotze albarans sien mesos en vn baci de aygua, e aquells sien mesclats de vn baci en altre dues, ó tres vegades: e feta la mescla, vn infant de poca edat, qui no veja los dits redolins prenga tres de aq̃lls, e pose aquells en mās dels dits Obrers, e aquelles tres persones, los noms de les quals seràn atrobats en los dits redolins, hajan los dits tres ofis, ço es, la hu lo ofici de rebre lo reble, lo altra lo ofici de rebre la arena, e tenir en custodia y guarda la manobra, ferra menta, e pertret de la obra, e les claus de aquella: e l'altra de girar e metre laygua en los valls vells, e tenir aquells en condret, segons es acostumat. Haja encara cura de fer tenir en condret los abeuradors de la dita Ciutat.

Capitol, en quina forma los oficials elets en la dita obra, debuen fer e prestar lo sacrament que son tenguts.

vj. **E** Feta la dita eleccio, los qui serán elegits, e creats en ofici de Sotsobrer, escrivà, rebedor de reble, rebedor de arena, e tenidor de claus, e de la manobra, e del que te en cura los valls vells, e los abeuradors, ans que administren, o vlen en lo dit ofici, hajen a fer en poder, e ma dels obrers lo sacrament infra seguent, sobre los sants Evangelis, per ells corporalment tocats: Yo aytal Elet en aytal ofici en lany present, jur per Deu, e per los seus sants quatre Evangelis, per les mies mans corporalment tocats, que vfaré del dit ofici be, y lealment, a vtilitar, e profit de la cosa publica, e de la obra; e no faré, ni cometré, ni consentiré fer, ó cometre algun frau sobre la dita obra, ó administracio de aquella, ans de contient que conexere, ò justament me sospitaré; que per algu dels oficials de la obra, ò per qualque altra persona de qualsevol ley, ò condicio sia comesa, feta assajada, ò attemptada fer algun frau en danyatge de la cosa publica, ò de la dita obra, aquella clarament denunciaré als Obrers: e de aço non estaré per amor, paor, do, servi, oy, ó rancor, ó qualsevol altra raho, ò occasio. E no res menys serviré la sentencia Arbitral, promulgada en lany de la Nativitat de Nostre Senyor Deu M. CCCC. sis, a 4. dies del mes de Agost, en tant com aquella sesguarda a mon ofici, axim ajut Deu, e los seus Evangelis. Lo qual sacrament fet als dits oficials, ò a castun dells, los damunt dits obrers facen legir, é declarar la present nostra sentencia. E no res menys facen fer de aquella dos tresllats: la vn dels quals donen al Sotsobrer, e laltre donen al Ecrivà, per tal que sapien les coses en aquella contengudes, tant com se el guarden a lur ofici, de aquella no puxen allegar ignorancia.

Capi.

CAPITOL , DE LES VENDES DELS

*Capitols , per qui dehuen esser
fetes.*

- vij. **M**E S avant pronunciam, sententiam, arbitram , e declaram, que los Obrers que seran per temps, facen les vendes dels Capitols que a la dita obra se pertanyen, e hajan rebre a lur carrech luficients, e bastants seguretats dels cõpradors dels dits Capitols per les dites compres: les quals vendes, e seguretats hajan esser rebudes ab lo Escrivà de la Sala, e Consell de la dita Ciutat , qui per temps serà. Empero a les dites vendes, quant se hajan a fer , los dits Obrers hajan appellar , o fer appellar los Iurats de la dita Ciutat, si esser hi voldran.

CAPITOL ; QVANTES PERSONES

*dehuen estar en la taula del Almodi , per lo
Capitol dels dotze diners.*

- viii. **E** Com diverses vegades se esdevinga, quel Capitol dels xviii. diners per casis de forment, e lo Capitol dels dotze diners , qui a present se leven per la dita obra, no venen en vn collidor mateix, ans venen en diversos compradors, los quals Capitols se leven de present en vna taula mateixa dins lo Almodi de la Ciutat, e per uns collidors mateixos. E si vengut en dupte quants homens, o collidors en la dita taula hi dehuen tenir cascuns dels compradors dels dits Capitols: per tant haguda consideracio de ço que es just, e rahonable: pronunciam, sentenciam, arbitram , e declaram , que de aci avant lo comprador del Capitol dels xviii. diners puixa tenir en la dita taula tres homens, o collidors , e no pus. E lo comprador del Capitol que prestantyga a la dita obra , hi puixa tenir dos collidors, e no pus. E aço mateix sia observat, e hajan a fer los compradors del any present, e de aci avant.

*CAPITOL, QUE SOBRE LA DITA
obra no puixa esser fet carregament de censal,
o violari, sino en certa
forma.*

- ix. **P**ROvehim mes avant, sentenciam, declaram, e arbitram, que de aci avant los Obrers per si, o ab los Iurats, o Sot-sobrer, nels Iurats per si, o ab los dits Obrers, o Sot-sobrer, o alcun, o alguns de aquells no puxen fer venda, o carregament de censal, o censals sobre la dita obra, o en altra manera abligar aquella. Mas quant se esdevēdra, que la dita obra haurà mester carregar censals, o en altra manera per haver diners se haurà de obligar, ladonchs haja esser servada la forma seguent: ço es quel Obrer qui serà per la Esglesia, e per les persones Ecclesiastiques, notifique, e denuncie aço a la Esglesia, o persones Ecclesiastiques, ço es, Bisbe de Valencia, e Capitol de la Seu de Valencia, e als exempts qui presents seran en la dita Ciutat. Axi mateix lo dit Obrer qui serà per los Cavallers, e homens de paratge, haja, e aço a notificar als dits Cavallers, e homens de paratge qui presents seran en la Ciutat, e al Syndich de aquells. E axi mateix lo Obrer qui sera per la Ciutat, haja aço notificar als Iurats, Racional, e Syndich, e Consell de la dita Ciutat. E ladonchs si a la dita Esglesia, e persones Ecclesiastiques sera ben vist quel dit carregament, o venda censal, o altra obligacio sobre la dita obra se dega fer: E axi mateix sera ben vist al dits Cavallers, e homens de paratge: E axi mateix sera ben vist als dits Iurats, Racional, Syndich, e Cōsell, ladonchs les dites persones Ecclesiastiques diputen de si tres persones: E los dits Cavallers, e homens de paratge ne diputen de si altres tres. E ladonchs los dits Obres, Iurats, e Racional, Syndich, e les prop dites persones sis diputades hajan concordantment tot lo dit carregament, e obligacio en nom de la obra, e no de altra forma, sino en la desus dita obra, o Administradors de aquella no puxen fer venda, o carregament de censal, ni puixa la dita obra esser
en

en altra manera obligada. E si lo contrari sera fet, sia nulle, e de nulla eficacia, e valor.

*CAPITOL , PER QVINA FORMA,
e ab concordia de quals persones se hajan a fer
les obres.*

- x. **C**onseguentment pronunciam, declaram, e arbitram, que la obra, o obres que de aci avant se faran, es dehuen fer en los murs, valls, ponts, mares, e altres coses necessaries a la dita Ciutat, e pertanyents als dits Obrers, se hajan a fer de, e ab cōcordia dels Jurats, Racional, e Obrers, o major part de aquells. En la qual concordia haja esser concordia dels dos Obrers, e no en altra manera.

*CAPITOL , QUE NOS PVIXA PAGAR
pecunia alguna de la obra de sus dita per guarda
de la Ciutat.*

- xj. **E**n cara pronunciam, sentenciam , e declaram, quels dits Obrers, e Sotsoberer, o altres qualssevol persones no puxen pagar, bestraure, e distribuir les pecunies, e bens pertanyents a les dites obres de murs , e valls , per raho de la guarda de la dita Ciutat, o per qualssevol casos, vfos, e necessitats que poguessen saber guarda de la dita Ciutat , si dōchs appellats los dits Obrers no ere cōcordat per aqlls, o la major part de aquells en temps ab los Jurats de la Ciutat de Valencia, aixi empero que en tot cas hi haja concordia al menys dels dos Obrers: e nos puixa fer en altra manera.

*CAPITOL , COM LO SOTSOBRER
quina forma deu ser var en la cals de la dita obra.*

- xij. **A**Xi mateix, pronunciam, sentēciam, volem, manam, e arbitram, que lo Sotsoberer, o altri per ell, no puxe cōprar, e pen-

A 5

e pen-

e pendre, sino la cals que haurà menester a obs de la dita obra. E no puxe vendre, prestar, ne dexar pendre a alguna persona de la dita cals al for que la comprarà, ne en altra manera. E que dels albarans que fara no prenga salari algu. E aço sia compres en lo jurament que faran.

CAPITOL, QUE LO SOTSOBRER NO
puxa res comprar a obs de la obra, sino present lo
Escrivà de la dita obra.

xiiij. **S**Entenciam encara, pronunciam, e declaram, per evitar los fraus que porien esser fets, e comesos per lo Sotsobrer, en la administracio de la dita obra: que de aci avant lo Sotsobrer qui es, o per temps serà de la dita obra, no puga comprar pedres, reble, cals, arena, fusts, o altres quallevol coses a obs de la dita obra, sino present, veent, e sabent lo Escrivà de la dita obra. E no res menys de tot ço, e quant comprarà lo dit Sotsobrer que munte mes de vint sous, haja a rebre lo dit Escrivà de aquella compra carta publica: mes si muntarà solament vint sous, e no pus, ladonchs no haja rebre de necessitat carta publica, mas elcrigau en son libre de sos comptes,

CAPITOL, COM DEV ESSER REBUT
lo algeps comprat per obs de la dita obra.

xiiiij. **M**Es encara volem, e arbitram per evitar los dits fraus, que lo algeps que de aci avant serà comprat per obs de la dita obra, sie rebut en la casa de la ferramenta, o en altre lloch hon sera menester, o necessari, a pes, o mesura de cafiz, e mig cafiz, no contrastant que sie mesurat per lo venedor.

CAPITOL, QUE ALGV SALARIAT,
o Oficial de la dita obra no puga tenir besties sues pro-
pies, ne homens a loguer a obs de aquella
dita obra.

No

- xv. **N**O res menys pronunciam, e arbitram, quels Obrers, e Sotsobrer, Escrivà, o sobrestants, ne altres salariats de les dites obres, no puxen tenir besties lurs propries per tirar algun pertret e la dita obra, ne homens forros a loguer, o salari de la dita obra: pero en afo no sien entesos los maccips, que los mestres han acostumat tenir en lurs cases. E que los delus dits nos puxen servir en los fets propries de les ferramentes, taules, cabaços, fusta, ne de alguns altres pertrets de la dita obra, e a aquella pertanyents: com tan solament volem que serveixquen a obs de la dita obra, e no de alguna altra persona. E si lo contrari de les dites coses, o alguna de aquelles serà fet, per cascuna vegada lo contrafaent, encorrega en pena de vint sous, aplicadors a la dita obra.

CAPITOL ; QUE LO SOTSOBRER
no puxa fer pagament algu, sino present, e veent
lo Escrivà de la dita
obra.

- xvj. **E** Axi mateix lo dit Sotsobrer no puga fer alguns pagaments, o solucions per algunes coses que sien estades cõprades a obs de la dita obra, sino present, veent, e sabent lo dit Escrivà: lo qual Escrivà haja fer apoca del dit pagament, si la quantitat serà de vint sous, e de aqui en sus: la qual apoca sie feta per aquestes paraules, o semblants: *In presentia mei Notarij, & testium, &c.* Mas si la quantitat de ques farà lo dit pagament serà de menys de vint sous, la donchs no sia necessari que sie rebuda apoca, mas lo dit Escrivà hajau escriure, e continuar en son libre dels comptes. E si lo dit Sotsobrer farà algun pagament no present, veent, e sabent lo dit Escrivà, lo dit pagament no li sia, ni puixa esser rebut en compte. E aço mateix sia, si lo dit pagament fet, present lo dit Escrivà per lo dit Sotsobrer no era rebuda apoca, e no era continuat en lo libre per lo Escrivà cascun en son cas, segons dit es delus. Car en cascu dels dits

casos volem, e pronunciam, que no li puixa esser rebut lo dit pagament en compte.

CAPITOL, EN QVINES HORES LO

Escrivà deu esser a les obres.

- xvij. **I** Tem sentenciam, pronunciam, e declaram, que cascun dia ques farà faena en la dita obra, lo dit Escrivà haja anar per mati, per regonexer, e metre en escrits tots aquells qui obraran en la dita obra. E així mateix en lo vespre de cascun dia, lo dit Escrivà haja anar a la dita obra, e ha ja esser present en lo pagament ques farà als Mestres, jornalers, o qualsevol persones que ha jé fet faena, o obrat en dita obra. E així, que no puixa esser fet pagament, sino a aquelles persones que per lo mati foren atrobades en la obra per lo dit Escrivà, escrites per aquell: e si contrari serà feyt, que aquell pagamēt no sia rebut en compte. E així mateix si dit Sotlobrer per ventura en absència del dit Escrivà fara algun pagament a Mestres, jornalers, o qualque persones que hagen obrat, o fet faena en la dita obra, que aquell pagament no sia rebut en compte.

CAPITOL, DE CERTS ACTES QUE

lo dit Escrivà estengut fer segons forma del capitol.

- xviij. **P**ronunciam encara, sentenciam, e declaram, que cascun dia ques fara faena en la dita obra, en lo vespre lo dit Escrivà ha ja esser present en la dita obra: e sia tengut de aver relacio del pesador del reble, e rebedor de arena, de tot ço e quant haura rebut en aquell dia: les quals coses axi rebudes, ha ja veure presencialment lo dit Escrivà. E axi mateix ha ja haver relacio del Sotlobrer de la cals, fusta, pedres, e qualsevol altres materials q en aquell dia ha ja rebuts a obs de la dita obra: e aquells ha je veure presencialmēt lo di

dit Escrivà: e totes les damunt dites coses , e materials rebuts per los desus dits, haje escriure, e continuar lo dit Escrivà en son libre dels comptes. E en los pagaments, o solucions quel dit Sotsobrer fara a quallevol persones que hagen venut reble, cals, arena, fusta, ferramenta, cordes, cabacos, o quallevol altres materials a obs de la dita obra , haja esser present, veent, sabent lo dit Escrivà: e haja a rebre apoca, segons que ja desus es dit aço ajustat , quel dit Escrivà ans, e primerament que reba la dita apoca, haja a veure , e regonexer lo libre dels comptes, per veure, e saber si la dita quantitat es deguda : e no res menys reba sagrament de aquell a quis dira esser deguda la dita quantitat , per lo qual jure a Deu, e als Sants quatre Evangelis per les mans de aquell corporalment tocats , que la dita quantitat li es deguda verdaderament sens algun frau.

*CAPITOL , COM LO SOTSOBRER , E
Escrivà cascun dissapte dehuen liurar lo compte de
aquella setmana al Racional.*

xix.

MES avant pronunciam, sentenciam, e declaram, que cascun Dissapte lo Sotsobrer, e Escrivà hagen liurar los comptes de aquella setmana al Racional de la dita Ciutat, segons es acostumat: lo qual Racional haja veure, legir, e regoneixer aquells. E no res menys haja mostrar aquells als Obrers qui ladonchs seran, sils voldran verte, legir , e regoneixer aquells. E en la fi del Any lo dit Sotsobrer preient en tots aquells, entrevenint lo dit Escrivà, haja rebre còpte, e raho de les rebudes, dates, e despeses per ells fetes , e de tota la administracio que haura tenguda de la dita obra, als Obrers, e Racional concordantment, e no en altra manera, de la Ciutat qui per temps seran. E los dits Obrers , e Racional concordantment, e no en altra manera , hagen poder de difinir, e absoldre lo dit Sotsobrer, sils merits dels còptes ho requeriran.

CAPITOL

*CAPITOL, COM LES OBRES DELS
camins son a carrech del Sotsobrer, e Escrivà
en certa forma.*

- xx. **I** Tem pronunciam, sentenciam, e declaram, que de aci avãc no sia mes elegit, o creat algũ oficial per raho de les obres de camins: mes aquells sien a cura, sollicitut, e carrech dels dits elets, Sotsobrer, e Escrivà. E aixi empero, que aquella obra no puixa esser feta, ni en aquella puixa en res esser enantat: si ja primeramẽt no es regonegut per los Obrers, e dos dels dits Jurats, los quals hajan enantar, e veure lo loch hon se deu fer la dita obra, e veure, e regonexer aquell: la qual vista, e regonexença feta, si los dits dos Jurats e tres Obrers delliberaran la obra esser faedora, manaran al dit Sotsobrer enante, e procehixca fer la dita obra, segons lo manament a ell fet per los dits dos Jurats, e Obrers. E aço sie entes pus la dita obra costas mes de vint florins; car si era de menor cost, volem, e diem, que sie a carrech, e conexença del Sotsobrer, e Escrivà: lo qual Escrivà sia tengut a anar calcun dia per lo mati al loch hon se farà la dita obra, o obres, e veure, e regonexer quants Obrers, o Manobres seran en aquella. E aixi mateix sia present al pagamẽt quels fara calcun vespre als dits Obrers.

*CAPITOL, SI ALGVN OFICIAL DE
la dita obra comet frau, a que
es tengut.*

- xxj. **M**ES per esquivar los fraus ques porie cometre en semblants obres extraordinaries particulars, pronunciam, sentenciam, e declaram, que sil Sotsobrer, o Escrivà, o altre dels dits Officials farà, o cometra algun frau en la dita obra, eo ipso encorrega en pena de la dobla de tots los damnatges, meissions, e interelos que per raho del dit frau la dita obra haurà encorregut: la qual pena sia partida en la forma seguent; ço es, que les dites dos parts sie de la obra, e la

e la tercera del acusatador, e denunciador: voléts, provehints, que de continent que serà convingut del dit frau , haguda informacio per lo Racional de la Ciutat , apres per los Obrers serà certificat del dit frau, lo Iusticia Civil de la dita Ciutat faça executio en sos bens per la dita pena en la forma acostumada: e cascu dels dits Oficials ans que vís del dit ofici, fet per ell lo sagrument desús contengut , se haja obligar en poder de aquells qui hauran elegit, e del Escriuà de la Sala a la dita pena, en la forma sobredita. E no res menys (vltra lo sagrument que fara) se haja obligar, e prometre que vltra lo salari ordinari, per raho del ofici de sus a ell tachat, no rebrà algun emolument , ni prometença de aquell emolument. E siu farà, que vol encorrer en pena de la dobla, segons de sus es contengut. En los quals sia provehit, e enantat, e feta executio, segons que de sus es dit en los cometents frau. E no res meyns sia privat del ofici, ipso facto, e la dita pena ordenada de sus contra los cometents frau , e contra los rebents emoluments , e prometença de aquell, ay tal loch en los Obrers, e cascu de aquells.

*CAPITOL , DELS SALARIS DELS
Oficials de la dita
obra.*

xxij. E Per tal que aci avant no puixa esser fet dupte dels salaris dels Obrers, e dels altres Oficials de la dita obra, volent provehir a calcú dels dits oficis, segons los treballs: Pronunciam, sentenciam, declaram, e arbitram , que de aci avant cascu dels obrers per salari de son ofici de tot lany, haja sis cents sous de reals de Valencia, e no puixa haver pus. Item lo Sotsobrer haja per salari de son ofici de tot lany Mil e cinch cents sous. Empero que haja a tenir cavalcadura pera tot lany. Item lo Escriuà haja per salari de son ofici de tot lany Mil e cinch cents sous, e no puixa haver pus: e haja aixi mateix cavalcadura propria tot lany. E haja a rebre, e fer franques qualssevol cartes publiques, cauteles , e

to-

totes altres escriptures faents per la dita obra, e administracio de aquella. Item los rebedors del reble, e de la arena, haja calcu per salari de son ofici de tot lany cinchcēts sous. Item lo qui girara, e metra laygua en los valls vells, e tendra aquells en cōdret, haja per salari de son ofici de tot lany doscents sous. E vltra aquells haja en lo dit any sexanta sis sous pera vna cota, o roba, segons se ha acostumat. E los dits salaris sien aixi cert, que alcun dels damunt dits no puixa haver pus, ni sobre aço puixa esser dispensat en lo cōtrari, encara ques allegas, que algun dels dits oficials hagues treballat mes que nos pertanya a son ofici, ni per alguna altra excogitada manera, ques pogues dir, o allegar. E si vltra lo dit salari, segōs desus es taxat, alguns dels dits Oficials rebran major salari que aquell, no sia pres en compte. E los damunt dits salaris taxats que desus es contengut, sien pagats de les pecunies pertanyents a la dita obra.

*CAPITOL, QUE ALS MESTRES DE
la dita obra no puxa esser feta gracia vltra
lur salari.*

xxij. **I**tem que el Mestre, o Mestres de la dita obra, aixi Pi-quer, com altres sien, e se hagen a tenir per contents de lur salaris, o estalls ja acostumats, a ells donats per cadaun dia: e vltra aquells no puxe esser feta gracia alguna de la pecunia, o diners de la dita obra per alguna excogitada manera; ney puga esser dispensat, e siu era, que no sia rebut en compte.

*CAPITOL, DELS OFICIALS QUE FO-
ren nomenats en lany que la present sentencia
se dona.*

Item

xxiiij. **I** Tem per bon expedient pronunciam, sentenciam, e declaram, quel Sotsobrer elegit per los Obrers en lo present any, ço es, en Lop de Lexta; e lo elegit per los Iurats, ço es, en Beréguer Fabra; de les eleccions dels quals es stat debat entre los dits Iurats, e Obrers, romanguen aquest any en temps en lo dit ofici de Sotsobrer sens derogacio, empero de les coses desus provehides, sentenciades, e ordenades. E axi mateix volem, e declaram, que en lo present any sien escrivans de la dita obra en Frách Ferri, e en Matheu Blanch Notaris: los quals Sotsobrer, e Escriuans sien tenguts fer los juraments desus contenguts. E los quals Sotsobrer, e Escriuans del any present no hagen salari per enguany sino cinquanta florins cascun: e aço sie observat per aquest any per bon expedient: mas en los anys esdevenidors, en la eleccio, e creacio dels dits oficis, e dels altres, e salari de aquells, sia observat segons desus havem ja provehit, ordenat, declarat, e arbitrat.

*CAPITOL, DEL COMPRADOR DEL
Capitol del any de la promulgacio de la present senten-
cia, que collis los emoluments del dit
Capitol.*

xxv. **I** Tem mes avant provehim, sentenciam, declaram, e arbitram, quel comprador del Capitol, ço es, en Iuan Navarro, qui ha comprat dels dits obrers, reba, e culla sens contrast de alguna persona los dits emoluments del Capitol, axi per lo temps passat, com per lo temps esdevenidor, segons forma: e per lo temps dels contractes fets entre ell, e los dits obrers, no obstats qualsevol empares, inhibicions, o manaments fets a instancia dels dits Iurats, o de qualsevol altres persones: los quals, e les quals ab la present revocam tant com fer podem: e manam als dits honorables Iurats, e qualsevol dells, que aquells facen revocar, e annular.

*CAPITOL, QUE LES DESPESES,
e salaris se hajan a pagar de la dita obra.*

xxvj. **E** Provehim mes encara, sentenciam, declaram, e arbitram, que les despeses fetes, e faedores, axi per salaris, com altres, per calcunes de les parts, per ocase dels pleyts, e debats ara novellament entre elles moguts, sien comptades a la dita obra, e sien pagades, e satisfetes dels bens de aquelles.

*CAPITOL, DECLARANT QV ALS
dels Obrers hajan a fer concordament
algun acte.*

xxvij. **E** Com los arbitres elets per part de la Esglesia, ab altre compromes, que pochs dies son passats es espirat, no hajan volgut concordar, ans hajan romput ab nosaltres solament per vn Capitol que demanaven, que per los dits arbitres fos pronunciat, e sentenciat, que a la dita Esglesia fos salvat tot aquell dret que li pertanyia enans de la present sentencia Arbitral en lo contribuir en obra de murs, y valls, ne que per la dita sentencia fos pus obligada, e tenguda, que era ans de la promulgacio de aquella, ans tot lur dret li remanges salvo, e illes, la dita sentencia no contraltant. E attes que la dita Ciutat haja en clar que los dits Clergues, e Religiosos de la dita Esglesia son tenguts contribuir, e metre de ço de lur en les dites obres de murs, e valls, e en los altres casos contenguts en lo fur, tota excusacio remoguda, posat en rubrica de departiment de les coses: e per la dita raho los arbitres elets per part de la dita Ciutat, no han volgut pronunciar lo dit salvament axi com no devien. Per tal, considerades les dites coses: pronunciam, sentenciam, e declaram que la hon es dit en los capitols de la present sentencia Arbitral, que los tres Obrers concordantment, o los dos hajan a fer qualque acte, segon que en aquell es declarat: allo volem que sia
entes,

entes, si la dita Esglesia, ò perſones Eccleſiaſtiques volran concordar, que la dita ſentencia pas ſens lo dit ſalvament: en altra manera que allò puixen fer los dits Obrers, ço es, lo Obrer quey ſerá per la Ciutat, è lo Obrer quey ſera per los Cavallers, e homens de paratge.

E totes les damunt dites coſes, e ſengles, pronunciám, declaram, arbitram, e ſentenciam, ſingula ſingulariis referendo, è manam per cadauna de les dites parts eſſer ſervades, e tengudes, ſots la pena en lo dit cõpromes appoſada.

E no res menys porrogá lo temps del preſent compromes de aci a vn any primer vinét, comptador del dia de la promulgació de la preſent noſtra ſentencia Arbitral avant: e dins lo dit temps de vn any retenim poder a noſaltres q̃ pugá la dita ſentencia corregir, interpretar, millorar, tolre, evadir, ò entot, ò en partida aquella mutar. Donada, è publicada fonch la preſent ſentencia Arbitral en la Sala del Conſell de la Ciutat de Valencia, per tots noſaltres dits arbitres arbitradors, è amigables compoſadors, dins la Càmbra pintada, apellada del Conſell ſegret, en lo dia Dimecres, ques comptava a iiij del mes de Agoſt, del any de la Nativitat de noſtre Senyor M·CCCCvj. Se 3:3:3:3:3:3:3:3: nyal de noſaltres dits en Berenguer de Vilaragut, en Ioan Pardo, en Ioan de Torragroſa, en Pere Ioan, en Pere Cathalà, en Berthomeu Siſt, en Frances Blanch, en Ioan Ferrando arbitres arbitradors, e amigables compoſadors damunt dits, que la dita ſentencia Arbitral en aquests eſcrits donam, loam, e promulgam.

Preſents testimoniſ foren a la dacio, e publicacio de la dita ſentencia Arbitral appellats, e pregats lo discret en Iachme de Cobliure Prevere Vicari de la vila de Xerica, en Iachme Ferrer corredor, Vicent Gil, e en Berthomeu de Calatayu verguers dels honorables Jurats de Valencia, e en Guillem de Sellma Eſcuder, ciutadans de Valencia.

Diſſap:

20 Sentencia Arbitral

Disapte a xiiij. de Giner del any M CCCC xviii, ans de la eleccio feta en aquest dia de Sotsobrer, e Escrivà de la dita obra, foren publicats los Capitols infra següents per los honorables en lachme Despla Notari, Escriva de la Sala, prout sequuntur.

En aquest mateix dia de Disapte, e abans de la damunt dita eleccio faedora foren regoneguts, lests, e apurats entre los dits honorables Jurats, e Racional, e Syndich, e Obrers de murs e valls de la dita Ciutat, e hagues per bons, è profitolos a les dites obres los Capitols davall inserts e per ço fench manat a mi lachme Despla Notari, Escrivà del Consell de la dita Ciutat, que aquells continuàs en lo llibre de Consells de la dita Ciutat: e que aquells loaven, e aprovaven, e fermaven, e volien, e ordenaven esser tenguts, e servats per si, e per tots los oficials, e menistre de les dites obres, e son del tenor següent.

*Capitol, que la firiada sia en lo Archiu del
Racional.*

PRimo es ordenat, q̄ dos dies de càscuna setmana, ço es, Dimarts, e Divendres (e si seràn feriats, q̄ a càscun succehizca lo no feriat) los Obrers q̄ ara son, eo per avant seràn, sien tenguts venir al Archiu del Racional de la dita Ciutat, e aquí hajē estar per espay de dues hores, poch mes, ò menys per entendre en los fets e negocis de la dita obra, si dōchs no seràn fora la dita Ciutat per mirar a obs de camins, ò per altres fets de aquella: e que en càscun dels dits dies fos lo Racional, ò lo hu dels del seu ofici, hagen esser, e entendre en les dites obres ab sols dits Obrers. E si per vètura personalment esser noy porran per just impediment, hagen càscun dells sustituhir altres persones idonees, que en loch de aquells facen, y entenguen continuament en los dits fets: e aço sien tenguts jurar càscun any en lo principi de lur anyada, la primera setmana de Març.

Item

Item, que los dits Obrers per tot lur forç entēdrā en fer reduir los censals, e interesos que la dita obra fa a xv. lo mīller, e que de aquells que la dita reducciō fer no voldrā n, farā quitament.

Item, que lo Racional qui ara es, ò per avānt serā, cascu any sien dats la melsio de la obra los censals que la dita obra fa, ò farā al Sotsobrer: lo qual Sotsobrer jure que pagarà tots aquells entegramēt, que en la dita sua anyada recaurā.

Item, que lo dit Sotsobrer no gos pagar, ne anticipat salari algu dels salariats ordinaris de la dita obra, sino de quatre en quatre melos, e aquells ja finits e passats, mediō jurament.

Encara mes es ordenat, que lo dit Sotsobrer (no cōtrafent lo capitol prop dit) no gos donar salari algu al Escrivā de la dita obra, passats los dits quatre melos, si donchs lo dit Escrivā no li restituheix ans de pagar totes les cauteles faēts per lo compte del dit Sotsobrer, per les dites quatre melades. E aço sia entēs en les altres terces del any d'aumunt dit, sots lo dit jurament.

Item, que cascu Sotsobrer dins de tres melos, finit son any, sia tengut liurar al Racional de la Ciutat lo compte de la administracio que haurā tenguda de la dita obra en la sua anyada, ab totes les cauteles, sots pena de perdre lo salari; ne li puixa esser admes en compte faent lo contrari.

Item, com alguns anys passats sia estada feta assignacio de aquells deu milia e trenta y huit sous, que los lochs fora contribucio paguen en ajuda de les dites obres: ordenā; que de aci avānt assignacio no puixa esser feta, ans aquells haja, e dega haver lo dit Sotsobrer, è fer de aquells pagament en los fets, è negocis de la obra.

E com sia consonant a raho, que pecunīa, ò diners de la obra, sien convertits en los fets, e negocis de aquella, e per tordre oportunitat de fer lo contrari, volē, e ordenam, q los pagaments que lo dit Sotsobrer farà, haja a fer en moneda
con,

comprant realment de feyt, e no en olguna tanla de cambi, faent dieta, ni en altra manera en aquella, sots la dita pena de perjur, &c.

E per elquivar, que alguns no presumeixquen per giny del dit Sotsobrer, ó altra qualsevol persona fermar apoques, ò altres cauteles á aquell, de les quantitats quels seràn degudes: volem, é ordenam, que lo dit Escrivá no gos rebre aquelles cautela, ò cauteles, si realment no veu pagar euelles complidament, ó la moneda presta per pagar: é que lo dit Sotsobrer no farà, ni permetrà aquelles, é ser fermades, ò rebudes, si donchs de present no pagarà, ò almenys dins vn jorn, á tal apres que la cautela li será fermada, sots la pena de sus.

Los quals Capítols publicats, los damunt dits senyor, de Jurats, é Racional, é Obrers de murs, é valls, requiren a mi Iachme Despla Notari, Escrivá dels honorables Jurats, é Consell de la Ciutat, que aquells continuas en lo libre de Consells de la Ciutat, sots lo dit Calendari de catörze de Ianer, del any mil quatrecents y denou, ahon sen largament continuats;

Sumari de lestres sentencies promulgades entre la ciutat de Valencias y fabrica de murs, e valls, rebudes per lo Escrivá de la Sala, e registrades en lo libre de la sentencia Arbitral de dita fabrica.

AB la primera sentencia publicada á cinch de Març, any mil cinchcentes sexāta nou, á consell de Miser Pere Benavent, y Miser Sācti Ioan de Aguirre Doctors en casçun dret, se declara lo seguent.

Primeramēt, q̄ les despeses de les presons, forques, ni accessories á aquelles, no se esguarden a la fabrica de murs, e valls.

Item, que les despeses, y adops dels camins reals toquen a la fabrica de murs, e valls.

Item,

Item, que la colacio de la festa de San Dionis, se deu donar als oficials, e persones que entenen en la administracio de dita fabrica solament; e no a altres alguns.

Item, que les despeses de les vengudes de Reys, y Princesps, e presents, e donatius, toquen a la fabrica.

Item, que les despeses de les justes, y canyes, professions, y conservacio de la ballesteria, no toquen a la dita fabrica.

Item que los manaments dels portalers (en respecte de les penyores dels portals) se demanen al Balie general de Valencia.

Item que les despeses y municions del Baluart nos face de diners de dita fabrica, sino ab assentiment dels tres, u dos dels Obrers de aquella.

Item que les despeses, y adops del riu, toquen a pagar a la dita fabrica.

Item lo salari del Rellonger, ni despeses del rellonge, no toquen a la dita fabrica, sino a Valencia.

Item que les despeses dels portals, y estatges dels portalers, toquen a la dita fabrica.

A B la segona sentencia, donada a consell de Miser Marti Pons de Castelví, y Miser Christofol Pellicer, Doctores, a dos de Setembre any mil cinch cents setanta, se declara lo seguent.

Primo, que revoquen en lo declarat en respecte de la colacio de sant Dionys, com no se haja tractat sino de lexes, manant en dit capitol instituir lo article.

Item en tots los altres capitols confermen dita primera sentencia.

A B la tercera sentencia; donada a consell de Miser Hierony Artus fart; y Miser Frances Tarrega Doctores, a dos de Març, any mil cinchcents setanta hu, se declará lo seguent.

Primo, que la fabrica no deu contribuir en los gastos de

24 Sentencia Arbitral

de les presons, forques, ballesteria, rench, justes, cānyes, alcancies, ni bous, sino en les festes de les vengudes de Reys; Princeps, descendents de la Magestat Real.

Item que a la fabrica toca la cōservacio, y despeses dels camins reals, y del riu, iuxta forma del capitol xx. Y en respecte del baluart del Grau se deu guardar la orde del onze capitol de la sentencia arbitral.

Item quant a les despeses del rellonge, se deu estar a la concordia feta entre lo nunc Reverendissim Bisbe, y Capitol de Valencia, Jurats, y Obrers de murs y valls, rebuda per Luis Prats, a vint y hu de Febrer, any mil quatrecents y diuit:

Item que la despesa de les instancies dels portalers, toca a la dita fabrica: empero lo que respecta a les penyores dels portals, se deu damanar davant lo Balle general.

Item que la colacio, y luminaria de sant Dionis se deu fer a despeses de dita fabrica, ab que es reparteixca en los Jurats, Obrers, y persones que serveixen en la administracio de dita fabrica, y exercici de les obres, y coles tocants a aquella. Encarregat les cōciencies de dits Jurats, e Obrers, que dita colacio sia moderada, y no excelsiva;

Estampada en Valencia, per Geroni Vilagrafa, Impressor
de la Ciudad junt al moli de Royella, any
M DC. LXVIII.